

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ALİ TAŞTAN BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2017/5809

Karar Tarihi : 29/1/2020

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN

Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR

Hicabi DURSUN

Kadir ÖZKAYA

Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Gülsüm Gizem GÜRSOY

Başvurucu : Ali TAŞTAN

Vekili : Av. Doğan ERKAN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, başvurunun verdiği bir röportajda geçen ifadeler nedeniyle cezalandırılmasının ifade özgürlüğünü ihlal ettiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/2/2017 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

7. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:

8. Başvurucu bir eğitimci olup -olayların geçtiği tarihte ve hâlen- Birleşik Kamu İş Konfederasyonu (Konfederasyon) yöneticisidir. Konfederasyonun çalışma alanı 25/6/2001 tarihli ve 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu kapsamında

belirlenen ve içinde eğitim, öğretim ve bilim hizmetlerinin de bulunduğu hizmet kollarının tümüdür. Konfederasyonun amacı çalışanların ortak ekonomik, sosyal, mesleki hak ve çıkarlarını korumak, geliştirmek, üye sendikalar arasında karşılıklı dayanışma ve yardımlaşmayı sağlamak, çalışma ve toplumsal barışın sağlanması ve devam ettirilmesi için çaba göstermek olarak belirlenmiştir.

A. Arka Plan Bilgisi

9. Temel Eğitimden Orta Eğitime Geçiş (TEOG) sınavı ilk kez 2013-2014 eğitim-öğretim yılında uygulanmaya başlanmıştır. İki basamaklı bir sınav sistemi olarak düzenlenen TEOG sınavında öğrenciler liseye geçiş öncesinde iki ayrı sınava tabi tutulmakta ve bu iki sınav sonucundaki puanların ortalaması alınarak başarı sıralaması yapılmaktadır. 2013-2014 yılı TEOG yerleştirme sonuçlarına göre iki sınavın ortalaması alındığında 1.290.000 öğrenci içinden 10 öğrenci tüm soruları cevaplayarak birinci olmuştur. 2014-2015 eğitim-öğretim yılında yapılan TEOG sınavının birinci basamağının sonuçları açıklandığında 1.287.847 öğrenciden 4.742'si, ikinci basamağının sonuçlarına göre ise 1.193 öğrenci birinci olmuştur. Bir önceki yıla nazaran çok sayıda öğrencinin birinci olarak açıklanması üzerine sınavla ilgili olarak kamuoyunda yoğun tartışmalar yaşanmıştır.

10. 2014-2015 yılı TEOG sınavında binlerce öğrencinin birinci olması; soruların çok mu kolay olduğu, kopya mı çekildiği, yoksa her öğrencinin kendi okulunda sınava girmesinin mi böyle bir sonucu doğurduğu gibi soruların gündeme gelmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra sınav sorularının bazılarının hatalı olduğu iddiaları tartışmaları artırmıştır. Ancak sınav sonuçlarına göre sadece bir sorunun hatalı olarak tespit edildiği ve bu sorunun iptal edildiği açıklanmıştır.

B. Somut Başvuruya İlişkin Olaylar

11. Başvurucu 2/7/2015 tarihinde TEOG sınavı ile ilgili tartışmaların devam ettiği dönemde internet üzerinden yayın yapan "Karşı" isimli gazete ile röportaj yapmıştır. "TEOG'daki yanlış soruların altından yeni çete iddiası çıktı..." başlığı ile yayımlanan röportaj şu şekildedir:

"TEOG sorularının 5 gün geç açıklanmasının gerekçesi olarak öne sürülen 'yanlış soruların' sorumlusu bulunacak mı? Yanlış soru skandalının altında, yeni bir sınav çetesi yapılanması yattığı öne sürüldü.."

Sınav Sorularını Yayınevi Kökenli Kişiyi Emanet Etmişler!

Karşı gazeteye konuşan eğitimci ve Birleşik Kamu - İş Konfederasyonu yöneticisi Ali Taştan, yanlış soru skandalının altında yeni bir sınav çetesi yapılanması yattığını öne sürdü.

Soruları hazırlayan daire başkanlığının başına hiç öğretmenlik yapmamış yayınevi kökenli birinin getirildiğini açıklayan Taştan soruların kimlere nasıl hazırlatıldığı konusunda ciddi şüpheler olduğunu söyledi. 'Yanlış sorular buz dağının sadece görünen yüzü, derinlerde çok daha önemli problemler var' diye konuştu.

Taştan, iddiasına ilişkin olarak gazetemize şu açıklamayı yaptı:

iller Bankasından Meb Daire Başkanlığına...

'Bakanlıkta TEOG sorularını hazırlayan Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğüne bağlı soru oluşturma ve geliştirme daire başkanlığı var. Yayinevi kökenli birini bu dairenin başkanı yaptılar.

'Hiç Öğretmenlik Deneyimi Yok'

Bu kişi 1 yıl önce İller Bankasına atanmış, sonra bu dairenin başkanı yapılmış. Hiç öğretmenlik deneyimi olmayan ve yayinevi kökenli bir kişinin, hülle yoluyla Millî Eğitim Daire Başkanı yapılması, liyakat esasına uyulmaması nedeniyle AKP zihniyeti uygulamalarının klasik sonuçlarından biri yaşanmıştır. Sorularda yanlışlar çıkmıştır.

'Paralel Sınav Çetesi Yerine Yeni Sınav Çetesi' İddiası...

Soruları dersane kökenli öğretmenlerle hazırlıyorlar. Bu soruları kim hazırlıyor? Nasıl hazırlıyor? Güvenliği nasıl sağlıyor? Birilerine servis ediliyor mu?

Her yıl TEOG'da 4-5 bin civarında öğrenci birinci çıkıyor. Bu kişinin hülle yoluyla soru hazırlama biriminin başına getirilmesi ve dersane kökenli öğretmenlerin bu ekip içinde sınav sorularını hazırlama birimi içinde buluşturulması benim aklıma yeni bir sınav çetesini getiriyor.

Paralel sınav çetesi ile mücadele eden AKP şimdi sınavlar için kendi çetesini mi oluşturuyor? Kendi paralel yapısını mı hazırlıyor? Önceden soruları cemaate sızdıran paralel yapı yerine, bu kez AKP'nin kendi dizayn ettiği bir başka sınav çetesi ortaya çıkmış oluyor. Tüm bu soru işaretlerinin açıklığa kavuşturulmasını istiyoruz."

12. Başvuruya konu haber üzerine Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından bir tezkip metni yayımlanmıştır. Metnin ilgili kısımları şöyledir:

"Birleşik Kamu-İş Konfederasyonu Yöneticisi Ali Taştan'a Dayandırılarak 2 Temmuz 2015 Perşembe Tarihinde Karşı Gazetesinde B.O.E İmzasıyla Yayımlanan Yazıya Tekzip Metnimizdir

... 'TEOG'daki Yanlış Soruların Altından Yeni Çete İddiası Çıktı' başlıklı yapılan haberde Millî Eğitim Bakanlığımıza ve Daire Başkanlarımızdan birine karşı eleştiri sınırlarının ötesinde haddi aşan ifadeler kullanılmıştır.

1- İlgili haberde ... Bakanlığımıza ve Ölçme Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğümüze yönelik bir kurumsal karalama çabası görülmektedir. Haberde Bakanlığımıza karşı iftiralarda bulunulmuş bir personelimiz doğrudan hedef alınarak kişilik hakları zedelemiş kamuoyu yanlış bilgilendirilmiştir. Bu nedenle açıklama yapılması mecburiyete dönüşmüştür.

2- Aynı haberde sendika yöneticisi olduğu ifade edilen Ali Taştan, soruları hazırlayan daire başkanlığının başına hiç öğretmenlik yapmamış yayinevi kökenli birinin getirildiğini, soruların kimlere nasıl hazırlatıldığı konusunda ciddi şüpheler olduğu konusunda çeşitli iddialarında bulunmuştur. Taştan, hatalı soruların bulunduğunu ve bu hataların dayanaksız sözlere karşı, en son gerçekleşen ortak sınavda açılan dava sonucu iptal edilen sadece 1 soru vardır. Aynı zamanda bu soru ile ilgili Hacettepe ve ODTÜ gibi prestijli üniversitelerin hocalarının sorunun doğru olduğuna dair raporları bulunmaktadır.

3- ... Haksız olduğu çok net olan ifadeler tümüyle yalan ve iftiralara dönüşmüştür.' soruları dersane kökenli öğretmenlere hazırlatıyorlar.. Bu soruları kim hazırlıyor? Nasıl

hazırlıyor? Güvenliği nasıl sağlanıyor?' denmektedir. Fakat son 1 yıl içinde - adı geçen kişinin başkanlığı döneminde- soru hazırlama redaksiyon ve seçim kurullarını da bırakınız dersane öğretmenlerini hiç bir özel okul öğretmeni dahi bulunmamaktadır. Tüm görevlendirmeler açık denetlenilebilir ve şeffaf biçimde gerçekleşmekte, soru yazım ve sınav oluşturma süreçleri ise tüm güvencilik prosedürlerine uygun biçimde gerçekleşmektedir.

4- Yine aynı haberde soru yazım süreçlerinden haberdar olmama cehaleti yanında yalan ve iftira suveti ile ... yalan ifadelerine yer verilmiştir. Soru ve sınav hazırlama kurullarımızın tamamı, kendi alanının uzmanı öğretmenlerden Türkiye'nin her yerindeki okullardan liyakat ve mesleki etik kriterlerine göre seçilmektedir. Bu kriterlerden uzak olanların iftira ve çamur atmaları var olan gerçeği değiştiremez.

5- Yine aynı gazetede yer alan şu ifadeler ise her yönüyle kamu yönetim bilgisinden, emek dünyası ve eğitimcilikten uzaklığın en hariz işaretleri olarak durmaktadır. ... Bu ifadelerle bakılırsa 2014 Kasım ayı başından bu yana daire başkanlığı görevini yürüten birinin İller Bankasında göreve başladığından 5 ay sonra Milli Eğitim Bakanlığına geçmesi gerekmektedir. Bilindiği üzere - sözün sahibi ve Karşı gazetesi bilmesede - İller Bankası 26/6/2011 tarihinden bu yana A.Ş. şirket olarak hizmet vermektedir. Anonim şirkette 657 sayılı Kanuna göre hülle yapmayı başarmak nasıl söz konusu olabilir? Böyle bir akıl ve yasa yolu mümkün müdür? Daire başkanlığı için ön şart olan en az 10 yıllık hizmet durumu neyle açıklanabilmektedir.

6- Yine aynı haberde 'yaynevi kökenli' denerek suçlamada bulunulmaktadır. Soru, test ve sınav oluşturma süreçlerinde yetişmiş olmanın, sınav evrakı basımında uzmanlaşmanın ve sınav/yayım süreçlerine hakimiyetin hangi anlayışla suç sayıldığı ise izah edilemeyecek derecede gariptir.

7- Öğretmen, eğitimi ve emekçi kimliği adına ortaya konan bu edepsizlik ve cahilliği reddediyoruz. İçeriği bakımından tümüyle iftira olan bu habere dolaylı ilgili gazete, muhabir ve sendika yetkilisi hakkında dava hakkımızın mahfuz olduğunu vurgulamak isteriz.

8- Eksik bilgilendirme, yanlış anlama ve yanlış değerlendirmeye dayanan anlık öfke yönlendirmesi ile gerçekleştirildiğine inanmak istediğimi aşırı duygusallık tabanlı bu haberde yer alan açıklamaların gerçeğe ilgisi bulunmamaktadır. Değerli kamuoyumuza saygıyla duyurulur."

13. Başvuru konusu haber nedeniyle müşteki MEB, başvuru kurum hakkında hakaretimiz ifadelerinde bulunduğunu ileri sürerek suç duyurusunda bulunmuştur.

14. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından başvuru hakkında hakaret suçundan cezalandırılması talebiyle 25/2/2016 tarihli iddianame düzenlenmiştir.

15. Yargılamayı yapan Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesi başvuru hakkında hakaret suçundan 1 yıl 2 ay 17 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına ve hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına (HAGB) karar vermiştir. Gerekçeli kararın ilgili kısmı şöyledir:

"...özellikle sanığın kullanmış olduğu çete ifadesi ile ve diğer beyanlarla, Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde görev yapan ve TEOG sorularını hazırlamakla görevli olan 'Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne' yönelik hakaret suçunu işlediği kanaatinin hasıl olduğu, eylemin eleştiri sınırlarını aştığının tespit edildiği, kurul halinde çalışan kamu görevlilerine yönelik olarak işlenmesi sebebiyle zincirleme suç hükümlerinin uygulandığı ve eylemin görevlerinden dolayı işlenmiş olduğunun da tespit edilmesi sebebiyle, sanığın cezalandırılması cihetine gidilmiştir."

16. Başvurucu ilgili karara itiraz etmiştir. İtirazın reddedilmesi üzerine karar kesinleşmiş ve nihai karar başvurucuya 9/1/2017 tarihinde tebliğ edilmiştir.

17. Başvurucu 7/2/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

18. Somut başvuruyla ilgili ulusal hukuk kurallarının yer aldığı karar için bkz. *Bekir Coşkun*, (GK), B. No: 2014/12151, 4/6/2015, § 18; uluslararası hukuk kurallarının yer aldığı karar için *Kemal Kılıçdaroğlu*, B. No: 2014/1577, 25/10/2017, §§ 29-37.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

19. Mahkemenin 29/1/2020 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucunun İddiaları

20. Başvurucu; ülke gündemini yoğun bir şekilde meşgul eden TEOG sınavıyla ilgili eleştirilerde bulunduğunu, eleştirilerin övgü olmadığı takdirde sert, kırıcı ve incitici olmasının anlaşılabilir olduğunu, buna karşın hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmasının ifade özgürlüğünü ve adil yargılanma hakkını ihlal ettiğini ileri sürmüştür.

B. Değerlendirme

21. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Erol Balcı*, B. No: 2015/7325, 10/5/2018, § 21). Başvurucunun iddialarının bir bütün olarak Anayasa'nın 26. maddesi kapsamında incelenmesi gerektiği değerlendirilmiştir.

22. Anayasa'nın iddianın değerlendirilmesinde dayanak alınacak "*Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti*" kenar başlıklı 26. maddesinin ilgili bölümü şöyledir:

"Herkes, düşünce ve kanaatlerini söz, yazı, resim veya başka yollarla tek başına veya toplu olarak açıklama ve yayma hakkına sahiptir. Bu hürriyet resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğini de kapsar...

Bu hürriyetlerin kullanılması, ... başkalarının şöhret veya haklarının, ... korunması ... amaçlarıyla sınırlanabilir.

...

Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyetinin kullanılmasında uygulanacak şekil, şart ve usuller kanunla düzenlenir."

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

23. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Esas Yönünden

a. Müdahalenin Varlığı

24. Başvurucu, bir gazetedeki röportajında yer alan ifadeleri nedeniyle hapis cezası ile cezalandırılmış; söz konusu mahkeme kararı ile başvurusunun ifade özgürlüğüne yönelik bir müdahale yapılmıştır.

b. Müdahalenin İhlal Oluşturup Oluşturmadığı

25. Anayasa'nın 13. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Temel hak ve hürriyetler, ... yalnızca Anayasanın ilgili maddelerinde belirtilen sebeplere bağlı olarak ve ancak kanunla sınırlanabilir. Bu sınırlamalar, ... demokratik toplum düzeninin ... gereklerine ve ölçülülük ilkesine aykırı olamaz."

26. Bu sebeple müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde öngörülen ve somut başvuruya uygun düşen, kanunlar tarafından öngörülme, Anayasa'nın ilgili maddesinde belirtilen nedenlere dayanma ve demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk koşullarını sağlayıp sağlamadığının belirlenmesi gerekir.

i. Kanunilik

27. 26/9/2004 tarihli ve 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 125. maddesine dayanılarak yapılan müdahalenin Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan *kanunla sınırlama* ölçütünü karşıladığı sonucuna varılmıştır.

ii. Meşru Amaç

28. Müdahalenin *başkalarının şöhret veya haklarının* korunmasına yönelik önlemlerin bir parçası olduğu ve meşru bir amaç taşıdığı sonucuna varılmıştır.

iii. Demokratik Toplum Düzeninin Gereklerine Uygunluk

(1) Genel İlkeler

(a) Demokratik Toplumda İfade Özgürlüğünün Önemi

29. Anayasa Mahkemesi ifade özgürlüğü bağlamında *demokratik toplum düzeninin gerekleri* ifadesinden ne anlaşılması gerektiğini daha önce pek çok kez açıklamıştır. İfade özgürlüğü kişinin haber ve bilgilere, başkalarının fikirlerine serbestçe ulaşabilmesi, düşünce ve kanaatlerinden dolayı kınanamaması, bunları tek başına veya başkalarıyla birlikte çeşitli yollarla serbestçe ifade edebilmesi, anlatabilmesi, savunabilmesi, başkalarına aktarabilmesi ve yayabilmesi anlamına gelir. Çoğunluğa muhalif olanlar da dâhil olmak üzere düşüncelerin her türlü araçla açıklanması, açıklanan düşünceye paydaş sağlanması, düşünceyi gerçekleştirme, bu konuda başkalarını ikna etme çabaları ve bu çabaların hoşgörüle karşılanması çoğulcu demokratik düzenin gereklerindedir. Dolayısıyla toplumsal ve siyasal çoğulculuğu sağlamak, her türlü düşüncenin barışçıl bir şekilde ve serbestçe ifadesine

bağlıdır. Bu itibarla düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü demokrasinin işleyişi için yaşamsal önemdedir (*Bekir Coşkun*, §§ 33-35; *Mehmet Ali Aydın* [GK], B. No: 2013/9343, 4/6/2015, § 42, 43; *Tansel Çölaşan*, B. No: 2014/6128, 7/7/2015, §§ 35-38).

(b) Müdahalenin Demokratik Toplum Düzeninin Gereklere Uygun Olması

30. İfade özgürlüğüne yönelik bir müdahalenin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun kabul edilebilmesi için zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılaması ve orantılı bir müdahale olması gerekir (*Bekir Coşkun*, §§ 53-55; *Mehmet Ali Aydın*, §§ 70-72; AYM, E.2007/4, K.2007/81, 18/10/2007).

31. Müdahaleyi oluşturan tedbirin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşıladığının kabul edilebilmesi için amaca ulaşmaya elverişli olması, başvurulabilecek en son çare ve alınabilecek en hafif önlem olarak kendisini göstermesi gerekmektedir (bazı farklılıklarla birlikte bkz. *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri* [GK], B. No: 2018/17635, 26/7/2019, § 77; *Sırrı Süreyya Önder* [GK], B. No: 2018/38143, 3/10/2019, § 58; *Bekir Coşkun*, § 51; *Mehmet Ali Aydın*, § 68; *Tansel Çölaşan*, § 51). Orantılılık ise bireyin hakkına yapılan müdahale ile ulaşılmak istenen amaç arasında adil bir dengenin gözetilmesi gerekliliğini ifade etmektedir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 132; *Bekir Coşkun*, § 57; *Tansel Çölaşan*, §§ 46, 49, 50; *Hakan Yiğit*, B. No: 2015/3378, 5/7/2017, § 59).

32. Derece mahkemeleri söz konusu dengelemeyi yaparken ve ifade özgürlüğüne yapılan müdahalenin zorunlu bir toplumsal ihtiyacı karşılayıp karşılamadığını değerlendirirken belirli bir takdir yetkisine sahiptir. Ancak bu takdir payı, Anayasa Mahkemesinin denetimindedir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 57).

33. Anılan denetim sırasında Anayasa Mahkemesi temel hak ve özgürlüklere yapılan müdahalenin gerekçesine odaklanır. Kamu makamlarının temel hak ve özgürlüklere -zorunlu bir ihtiyaca karşılık geldiğini ve orantılı olduğunu- ilgili ve yeterli bir gerekçe ile ortaya koymadan yaptıkları müdahalelerin demokratik toplum düzeninin gereklerine uygun olarak kabul edilebilmesi mümkün değildir. Dolayısıyla ifade özgürlüğüne gerekçesiz olarak veya Anayasa Mahkemesince ortaya konulan kriterleri karşılamayan bir gerekçe ile yapılan müdahaleler Anayasa'nın 26. maddesini ihlal edecektir (*Kemal Kılıçdaroğlu*, § 58; *Bekir Coşkun*, § 56; *Tansel Çölaşan*, § 56; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 120).

(2) Somut Olayın Değerlendirilmesi

34. Eldeki başvuruda eğitimci ve sendikacı kimliği ile tanınan başvuru, gündem konusu TEOG sınavı ile ilgili olarak bir basın mensubuyla röportaj yapmıştır. Başvuru, röportajda birtakım olgusal iddialarda bulunarak MEB içinde yeni bir paralel çete yapılanması olup olmadığı sorularının akıllara geldiğini ve bu hususların aydınlatılması gerektiğini ifade etmiştir.

35. İlk derece mahkemesi, çete ifadesi ile Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğüne, dolayısıyla kurul hâlinde çalışan kamu görevlilerine yönelik hakaret suçunun işlendiği gerekçesiyle başvuruçunun hapis cezası ile cezalandırılmasına karar vermiştir.

36. Anayasa Mahkemesi, somut başvuruya benzer başvurularda derece mahkemelerinin başvuruçunun ifade özgürlüğü ile müstekinin itibarının korunması hakkı arasında adil bir denge sağlamaları gerektiğini vurgulamıştır (benzer değerlendirmeler için bkz. *Abuzer Demir ve Aslı Peksezer*, B. No: 2016/73556, 23/10/2019, §§ 45, 47; *Kenan Kıran ve Ramazan Fatih Uğurlu*, B. No: 2016/2884, 24/10/2019, § 48; *Bekir Coşkun*, §§ 44, 47, 48; *Hakan Yiğit*, § 61). İlk derece mahkemesinin çatışan haklar arasında dengeleme yapabilmesi için;

i. Haber, makale veya paylaşımlarda yer alan ifadelerin kim tarafından dile getirildiği,

ii. Hedef alınan kişinin kim olduğu, ünlülük derecesi ile ilgili kişinin önceki davranışları, basının sıkı denetiminde olup olmadığı, katlanması gereken, kabul edilebilir eleştiri sınırlarının sade bir vatandaş ile karşılaştırıldığında daha geniş olup olmadığı,

iii. Haber, makale veya paylaşımların konusu, bunlarda kullanılan ifadelerin türü, içeriği, şekli ve sonuçları,

iv. Haber, makalenin veya paylaşımın yayımlanma şartları,

v. Yayında kamu yararı bulunup bulunmadığı, genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlayıp sağlamadığı, kamuoyu ile diğer kişilerin düşünce açıklamaları karşısında sahip oldukları hakların ağırlığı,

vi. Kamuyu bilgilendirme değeri, toplumsal ilginin varlığı ve konunun güncel olup olmadığı,

vii. Haber, makale veya paylaşımında yer alan ifadelerin olgusal temele dayalı olup olmadığı, ihtilafli açıklamanın somut unsurlarla yeterince desteklenip desteklenmediği,

viii. Başkalarının şöhret ve haklarının zarar görme ihtimalinin bulunduğu durumlarda başta meslek ahlakına saygı gösterme, doğru ve güvenilir bilgi verecek şekilde ve iyi niyetli olarak hareket etme ödevi olmak üzere basın mensuplarının kendiliğinden uymaları gereken zorunlu sınırlara, ödev ve sorumluluklara uygun davranıp davranmadıkları,

ix. Haber, makale veya paylaşımında dile getirilen düşüncelere cevap verme olanağının bulunup bulunmadığı,

x. Haber, makale veya paylaşımın hedef aldığı kişilerin hayatı üzerindeki etkileri, kriterlerini elindeki somut olaya uyduğu ölçüde uygulaması gerekir (benzer değerlendirmeler için bkz. *Nilgün Halloran*, B. No: 2012/1184, 16/7/2004, § 41; *Ergün Poyraz (2)* [GK], B. No: 2013/8503, 27/10/2015, § 56; *Kadir Sağdıç* [GK], B. No: 2013/6617, 8/4/2015, §§ 53, 54, 58-66; *İlhan Cihaner (2)*, B. No: 2013/5574, 30/6/2014 §§ 66-73; basının sorumluluğuna ilişkin bkz. *Orhan Pala*, B. No: 2014/2983, 15/2/2017, §§ 47-48; *Medya Gündem Dijital Yayıncılık Ticaret A.Ş.* [GK], B. No: 2013/2623, 11/11/2015, §§ 42, 43; *İlhan Cihaner (2)*, §§ 60, 61).

37. Buna karşın incelenen başvuruda ilk derece mahkemesi; başvurucu tarafından sarf edilen sözleri, bağlamından ve röportajda geçen bir kelimeyi haberin bütününden kopartarak, olayların ve yapılan haberin bütünselliğini, söylenen sözlerin arka planı olup olmadığını gözetmeksizin bir değerlendirme yapmıştır (benzer yönde bkz. *Nilgün Halloran*, § 52; *Önder Balıkcı*, B. No: 2014/5552, 26/10/2017, § 45). Mahkeme, başvurucağın ifade özgürlüğü ile müştekinin şeref ve itibar hakkı arasında bir denge kurmaya çalışmamış; haberdan tek bir ifadeyi çekerek yalnızca soyut bir değerlendirmeyle söz konusu ifadenin tahkir edici ve küçük düşürücü olduğuna karar vermiştir.

38. Başvuru konusu haberlerde gözönünde bulundurulması gereken hususlardan birincisi başvuruya konu haberde ele alınan konudur. TEOG sınavıyla ilgili eleştiriler Türkiye gündemini uzun süre meşgul etmiştir. TEOG o tarihte ülke genelinde yapılan ve bir milyon üzerinde öğrencinin liseye geçişinin belirlendiğı bir sınavdır. Bu yönüyle sınavla ilgili şaibe iddialarının kamuoyunun oldukça büyük bir kısmını ilgilendirdiğı kuşkusuzdur. Başvuruya konu dönemde, sınav sonrasında yazılı ve görsel basında onlarca haber yapıldığı, köşe yazıları yazıldığı belirtilmelidir. Dolayısıyla yapılan haberin kamuoyunun çıkarlarını ilgilendiren bir mesele olduğu, bu nedenle de kamusal faydanın bulunduğu açıktır.

39. İncelenen başvuruda, eğitimi ve sendikacı kimliğı ile tanınan başvurucağın mensubu olduğu sendikanın faaliyet alanında bulunan eğitim tartışmalarını yakından takip etmesi ve bu konuda eleştirilerini dile getirmesi demokratik bir toplumda olağan karşılanmalıdır. Bu kapsamda başvurucağın, gündem konusu TEOG sınavı ile ilgili olarak bir basın mensubu olarak röportaj yapmıştır. Başvurucağın, röportajda birtakım olgusal iddialarda bulunarak sınavlar konusunda çete yapılanması olup olmadığı sorularının akıllara geldiğini ve bu hususların aydınlatılması gerektiğini ifade etmiştir.

40. Başvurucağın cezalandırılmasına neden olan ifadelerin olgusal bazı unsurlarla desteklenmeye çalışılan öznel bir yorum olduğu yani değer yargısı niteliğı taşıdığı belirtilmelidir (olgusal iddia ve değer yargısı ayrımı için bkz. *Cem Mermut*, B. No: 2013/7861, 16/4/2015, § 48). Başvurucağın önceki dönemde MEB çatısı altında meydana gelen olaylardan yola çıkarak TEOG sınavı ile ilgili bir çıkarımda bulunduğu ve sınavı hazırlayanlarla ilgili kendi bakış açısından bir değer yargısına ulaştığı anlaşılmaktadır.

41. Anayasa Mahkemesinin kanaatine göre özellikle kamu görevlilerinin tasarrufları ile ilgili eleştirilere daha fazla tolerans göstermeleri gerekir. Zira kamu kurumlarının eylem ve işlemleri o ülkede yaşayan tüm insanları etkileyebilecek potansiyele sahiptir. Bu itibarla kamu görevlilerinin eylemlerini ve ihmalllerini sıkı bir denetime tabi tutarak vatandaşların karar alma süreçlerine katkıda bulunmak demokratik bir toplumun olmazsa olmaz hoşgörüsünün gerekleridir. Bu bağlamda, açıklanan bir düşüncenin salt ağır olması, yetkilileri sert biçimde eleştirmesi, keskin bir dil kullanılarak ifade edilmesi hatta tek taraflı, çelişkili ve subjektif olması ifade özgürlüğünün koruma kapsamından yararlanmayacağı anlamına gelmez (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Ali Suat Ertoşun (7)*, B. No: 2014/1416, 15/10/2015, § 36; *Zübeyde Füsün Üstel ve diğerleri*, § 128, 129; *Nilgün Halloran*, § 45; *İlhan Cihaner (2)*, § 82).

42. Başvurucağın çözömlenmesinde dikkat edilmesi gereken ikinci husus ise başvuruya konu yazının türüdür. Somut olayda başvurucağın kullandığı "yeni bir sınav çetesi" ifadesinin organize bir usulsüzlük yapıldığı iddialarına dikkat çekmeye yönelik

olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra bahse konu ifadenin müşteki açısından *kışkırtıcı* bir yanının olduğu ve katlanılmasının güç olduğu da kabul edilmelidir. Diğer yandan başvuruya konu haberde, işin ehli olmayan kişilerce soruların hazırlandığı, üst düzey yöneticiliklere yapılan atamalarda liyakatin esas alınmadığı iddiaları vurgulanarak MEB'in tasarruflarına yönelik ağır eleştirilere yer verildiği görülmekle birlikte söz konusu haberin bir röportaj olduğunun göz ardı edilmemesi gerekir. Zira röportajda gazeteci, mülakat yaptığı kişinin sözlerini aktarmakla kalmayıp özel yorum ve değerlendirmelerini de yansıtmaktadır. Bu yönüyle sadece başvurucunun görüşlerinden oluşmayan bir haberin yayımlanmasının ifade özgürlüğü bakımından yüksek bir korumadan faydalanması gerektiği açıktır.

43. Tüm bunlara ilave olarak müşteki kurumun kendisine yöneltilen eleştirilere karşı cevap verme konusunda oldukça geniş imkânları olduğu göz ardı edilmemelidir. Başka bir deyişle müşteki kamu kurumunun konumu gereği yazılı ve görsel basına ulaşması oldukça kolaydır ve itibarını zedelediğini düşündüğü ifadelerle karşı kendisini savunma imkânı bulunmaktadır. Nitekim başvurucunun beyanlarından sonra müşteki kurum bir tekzip metni yayımlayarak başvurucunun eleştirilerine yanıt vermiş ve haklarındaki iddiaların asılsız olduğunu açıklayarak kamuoyunu bilgilendirmiştir.

44. Öte yandan başvurucunun söz konusu haber nedeniyle cezalandırılması, bilgilendirme ve eleştiri ortamına da zarar verebilecektir. Zira yaptırıma maruz kalma endişesinin kişiler üzerinde kesintiye uğraticı bir etkisi vardır ve sonunda kişinin bu etki altında ileride düşünce açıklamalarından imtina etme riski bulunmaktadır. Dolayısıyla başvurucunun cezalandırılmasının başvuru üzerinde caydırıcı etki yaratacağı kabul edilebilir.

45. Anayasa Mahkemesi, bireysel başvuru incelemesinde bireylerin anayasal hakları ihlal edilmediği sürece derece mahkemelerinin dava konusu olguları değerlendirmesine ve hukuku yorumlamasına müdahalede bulunmaz (*Önder Balıkcı*, § 47; *Hacı Boğatekin (2)*, B. No: 2014/12162, 21/11/2017, § 49). Buna karşın yukarıdaki tespitler dikkate alındığında ilk derece mahkemesinin başvurucunun mahkûmiyetinin *zorunlu toplumsal bir ihtiyaca* karşılık geldiğini *ilgili* ve *yeterli* bir gerekçe ile ortaya koyduğunun kabul edilmesi mümkün olmamıştır.

46. Açıklanan gerçeklerle Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

3. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

47. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) ve (2) numaralı fıkraları şöyledir:

"(1) Esas inceleme sonunda, başvurucunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir...

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvurucu lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında

açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir."

48. Başvurucu, ihlalin tespiti ile yargılamanın yenilenmesi talebinde bulunmuştur.

49. Anayasa Mahkemesinin *Mehmet Doğan* (GK) B. No: 2014/8875, 7/6/2018 kararında ihlal sonucuna varıldığında ihlalin nasıl ortadan kaldırılacağı hususunda genel ilkeler belirlenmiştir. Anayasa Mahkemesi diğer bir kararında ise bu ilkelerle birlikte ihlal kararının yerine getirilmemesinin sonuçlarına da değinmiş ve bu durumun ihlalin devamı anlamına geleceği gibi ilgili hakkın ikinci kez ihlal edilmesiyle sonuçlanacağına işaret etmiştir (*Aligül Alkaya ve diğerleri* (2), B. No: 2016/12506, 7/11/2019).

50. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hakkın ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle ihlalin kaynağı belirlenerek devam eden ihlalin durdurulması, ihlale neden olan karar veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan*, §§ 55, 57).

51. İhlalin mahkeme kararından kaynaklandığı durumlarda Anayasa Mahkemesi, 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrası ile Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 79. maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca, ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere kararın bir örneğinin ilgili mahkemeye gönderilmesince hükmeder. Anılan yasal düzenleme, usul hukukundaki benzer hukuki kurumlardan farklı olarak ihlali ortadan kaldırmak amacıyla yeniden yargılama sonucunu doğuran ve bireysel başvuruya özgülenen bir giderim yolunu öngörmektedir. Bu nedenle Anayasa Mahkemesi tarafından ihlal kararına bağlı olarak yeniden yargılama kararı verildiğinde usul hukukundaki yargılamanın yenilenmesi kurumundan farklı olarak ilgili mahkemenin yeniden yargılama sebebinin varlığını kabul hususunda herhangi bir takdir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla böyle bir karar kendisine ulaşan mahkemenin yasal yükümlülüğü, ilgilinin talebini beklemeksizin Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı nedeniyle yeniden yargılama kararı vererek devam eden ihlalin sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yerine getirmektir. (*Mehmet Doğan*, §§ 58, 59; *Aligül Alkaya ve diğerleri*, §§ 57-59, 66, 67).

52. Somut olayda, başvurunun verdiği röportajda geçen sözleri nedeniyle mahkemeler tarafından hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmesine ilişkin olarak ilk derece mahkemesi gerekçesinin ilgili ve yeterli olmadığı, bu nedenle başvurunun ifade özgürlüğünün ihlal edildiği sonucuna varılmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlalin mahkeme kararından kaynaklandığı anlaşılmaktadır.

53. Bu durumda ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Yapılacak yeniden yargılama ise usul hukukunda yer alan benzer kurumlardan farklı ve bireysel başvuruya özgü bir düzenleme içeren 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda yeniden yargılama sürecinde mahkemelerce yapılması gereken iş, öncelikle hak ihlaline yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılmasından ve Anayasa Mahkemesini ihlal sonucuna ulaştıran nedenleri gideren, ihlal kararında belirtilen ilkelere uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın

bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

54. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucaya ödenmesine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. İfade özgürlüğünün ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 26. maddesinde güvence altına alınan ifade özgürlüğünün İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin ifade özgürlüğünün ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 32. Asliye Ceza Mahkemesine (E.2016/385, K.2016/742) GÖNDERİLMESİNE,

D. 257,50 TL harç ve 3.000 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 3.257,50 TL yargılama giderinin başvurucaya ÖDENMESİNE,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurucaunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 29/1/2020 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ